

N:o 26.

Ank. till Riksd. kansli den 14 mars 1907 kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om handräckning för fordrans utfående.

Genom en den 22 nästlidne februari dagtecknad proposition N:o 63, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

LAG

om handräckning för fordrans utfående.

Härigenom förordnas, som följer:

1 §.

För utfående af penningfordran, som ej är grundad på skriftligt fordringsbevis och icke afser skadestånd, äge borgenären njuta handräckning efter ty här nedan sägs.

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 7 Saml. 22 Häft. (N:o 26.)

2 §.

Handräckning, som i 1 § afses, skall sökas hos öfverexekutor i den ort, där gäldenären har sitt bo och hemvist eller någon tid sig uppehåller. Den, som ingenstädes äger stadigt hemvist, så ock utländsk man sökes hvar han finnes.

3 §.

Ansökning om handräckning skall göras skriftligen och innehålla uppgift om såväl borgenärens som gäldenärens namn och yrke samt hemvist eller uppehållsort, så ock om fordringens belopp i hufvudstol och den ränta, som fordras; och gifve borgenären därjämte i ansökningen eller i räkning, som därvid fogas, tydligt och fullständigt upp grunden för fordringen och tiden för dess tillkomst.

Ansökningen och räkning, som däri åberopas, skola till öfverexekutor aflämnas i två exemplar.

4 §.

Finner öfverexekutor, att fordringen ej är af beskaffenhet, som i 1 § sägs, eller att öfverexekutor jämlikt 2 § ej äger behörighet att med ärendet taga befattning, eller har sökanden ej iakttagit, hvad i 3 § stadgas, varde ansökningen ej upptagen; och teckne öfverexekutor besked därom å ena exemplaret af ansökningen.

5 §.

Uptages ansökningen, teckne öfverexekutor å ena exemplaret föreläggande för gäldenären att, såframt han bestrider ansökningen, inom fjorton dagar eller, där gäldenären är aflägst boende, högst trettio dagar efter det sagda exemplar af ansökningen jämte räkning, om sådan åberopats, blifvit till honom öfverlämnad skriftligen hos öfverexekutor anmäla sitt jäf, vid äfventyr, om det försummas, att utmätning för gälden må ske.

Har borgenären i ansökningen äskat ersättning för handräckningskostnaden, bestämme öfverexekutor i föreläggandet jämväl visst belopp, som, i händelse jäf ej göres, skall i sistnämnda hänseende gäldas.

6 §.

Är föreläggande meddeladt efter ty i 5 § sägs, låte borgenären hos öfverexekutor uttaga och till gäldenären öfverlämna det exemplar af ansök-

ningen, hvarå föreläggandet tecknats, jämte räkning, om sådan åberopats, och gifve därefter inom sex månader från det föreläggandet gafs till öfverexekutor in sådant bevis, som i 11 kap. 38 § rättegångsbalken sägs, rörande delgifningen och tiden därför.

Ej må delgifningen äga rum utom riket.

7 §.

Har borgenär till öfverexekutor ingifvit delgifningsbevis efter ty i 6 § sägs, och gör ej gäldenären inom förelagd tid jäf emot ansökningen, teckne öfverexekutor ofördröjligen å det exemplar af ansökningen, som hos öfverexekutor kvarligger, ej mindre föreläggandet än ock bevis, att ansökningen lämnats obestridd.

Har gäldenären förklarat sig vilja helt eller delvis kvitta sin skuld mot fordran hos borgenären, det vare såsom jäf ansedt.

Göres jäf allenast i fråga om handräckningskostnaden, varde bevis därom jämte föreläggandet åtecknad ansökningen.

8 §.

Varder ej inom sex månader, efter det föreläggande meddelats enligt 5 §, delgifningsbevis aflämnadt till öfverexekutor, eller göres inom förelagd tid jäf, som ej angår allenast handräckningskostnaden, vare ansökningen förfallen.

9 §.

Har öfverexekutor meddelat bevis, som i 7 § sägs, äge borgenären uttaga det exemplar af ansökningen, hvarå beviset är tecknad, jämte räkning, om sådan åberopats, och njute därefter på grund af sagda handlingar utmätning för sin fordran såsom enligt dom.

Har öfverexekutor bestämt ersättning för handräckningskostnaden, och är ej heller i fråga därom jäf framställt, varde sagda ersättning lika som själfva fordringen uttagen.

10 §.

Har gäldenären försummat att inom förelagd tid göra jäf, stånde honom likväl fritt att vid domstol söka återvinning; stämme dock därom sist inom sex månader från det utmätning ägt rum eller, utan föregången utmätning, betalning skett med förbehåll om rätt för gäldenären att söka återvinning.

Visar gäldenären, att han stämt om återvinning, varde i fråga om verkställigheten så ansedt, som vore betalningsskyldighet gäldenären ålagd genom underrätts dom, som ej äger laga kraft.

Domstolen, där talan är anhängig, äge om verkställigheten förordna som i 49 § utsökningslagen är för där afsedda fall stadgadt; och skall, där käromålet helt eller delvis bifalles, hvad i 50 § samma lag föreskrifves äga motsvarande tillämpning.

11 §.

Har gäldenären gjort jäf i fråga om handräckningskostnaden allena, eller vill ej borgenären åtnöjas med den ersättning, som i sådant afseende blifvit af öfverexekutor bestämd, äge borgenären medelst stämning draga frågan under domstols pröfning.

12 §.

Vill borgenär klaga öfver, att ansökning om handräckning ej upptagits, göre det i hofrätten genom besvär.

Tiden för besvarens anförande skall räknas från den dag besked af öfverexekutor tecknades å ansökningen och gå till ända, där öfverexekutor har sitt säte inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands eller Gottlands län, klockan 12 å trettionde dagen från nyssnämnda dag och i annat fall klockan 12 å tjugonde dagen. I fråga om påföljd däraf, att besvaren ej i rätt tid ingifvas till hofrätten eller öfverexekutors beslut och protokoll, där sådant i ärendet förts, ej där företes, så ock beträffande målets behandling i hofrätten skola utsökningslagens stadganden angående besvär öfver utslag af öfverexekutor äga tillämpning. Öfver hofrättens utslag må ej klagan föras.

13 §.

I andra fall, än i 12 § är nämndt, må ej klagan föras öfver öfverexekutors åtgärd i fråga om handräckning enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1908.

Angående tillkomsten af föreliggande lagförslag vill utskottet erinra, hurusom med föranledande af en framställning i justitieombudsmannens vid 1900 års riksdag afgifna ämbetsberättelse Riksdagen i skrifvelse den 27 februari sagda år anhöll, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken, i syfte att det s. k. kontumacialförfarandet måtte mera allmänt vinna tillämpning i sådana skuldfordringsmål, i hvilka skriftliga fordringsbevis ej återopades. Vid anmälan af Riksdagens berörda skrifvelse i statsråd den 2 december 1904 framlade chefen för justitiedepartementet ett inom nämnda departement utarbetadt förslag till lag om ändrad lydelse af 12 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken. Högsta domstolen, hvars utlåtande häröfver i grundlagsenlig ordning inhämtades, afstyrkte emellertid på grund af anförda betänkligheter lagförslaget, i hvilket beslut samtliga de justitieråd, som deltog i förslagets slutliga granskning, voro eniga. Vid ärendets behandling upptogs af ett justitieråd frågan, huruvida för afhjälpande af de tvifvelsutän väsentliga olägenheter, Riksdagen och dess justitieombudsman framhållit, annan utväg stode till buds än en lagstiftningsåtgärd i den riktning, det granskade förslaget afsåge, och fann nämnda justitieråd därvid en nära tillhands liggande väg vara den, som ock inom Riksdagen varit antydd, nämligen att utanför den allmänna civilprocessens område anordna ett förfarande, hvarigenom en borgenär, som ej hade skriftligt fordringsbevis, kunde utan omgång och besvär komma till sin rätt gent emot gäldenären i de fall, då denne ej gitte bestrida fordringens riktighet. Då högsta domstolens utlåtande anmälades i statsrådet den 16 mars 1906 anförde chefen för justitiedepartementet följande:

»Samtliga ledamöter af högsta domstolen, hvilka deltagit i den slutliga granskningen af lagförslaget, hafva afstyrkt detsamma. En ledamot har gjort detta, emedan han fann meningen med det tillägg till 12 kap. 3 § rättegångsbalken, som förslaget innehåller, knappast vara annat än att, hvad förut i §:n sades angående tredskodom i tvistemål i allmänhet, skulle tillämpas äfven på fordringsanspråk rörande penningar, utom skadestånd; men detta syntes vara en själfklar sak, som ej behöfde särskildt sägas. En annan ledamot, med hvilken de öfriga i hufvudsak instämt, har ansett, att förslaget innebure ett väsentligt afsteg från de grundsatser rörande kärandeparts bevisskyldighet, på hvilka gällande rätt måste anses hvilat; det vore att befara, att införandet af två motsatta principer på detta område skulle bringa förvirring i domstolarnas uppfattning rörande fördelningen i allmänhet af bevisbördan. Den principiöshet, som vidlådde förslaget, visade sig särskildt betänkelig, då fråga vore om att lösa spörsmålen om verkan af svarandeparts uteblifvande på senare stadier af rättegången.

Äfven på sådant uteblifvande borde kontumacialförfarandet, om det skulle genomföras i modern mening, vinna tillämpning, men en sådan reform syntes alltför omfattande och ingripande för att vidtagas annorledes än i sammanhang med en fullständig ombildning af rättegångsväsendet. Man borde därför icke för närvarande utan särdeles tvingande skäl inlåta sig på någon som helst utsträckning af kontumacialförfarandet i den ordinära processen. Behovet af en lagstiftning i det granskade förslaget syfte vore emellertid så kännbart, att betänkligheterna mot förslaget borde få vika, därest annan utväg för afhjälpan af olägenheterna af det nuvarande tillståndet icke stode till buds. I själfva verket funnes nära till hands en annan väg, hvilken ock inom Riksdagen varit antydd, nämligen den att utanför den allmänna civilprocessens område anordna ett förfarande, hvarigenom en borgenär, som ej hade skriftligt fordringsbevis, kunde utan omgång och besvär komma till sin rätt gentemot gäldenären i de fall, då denne ej gitte bestrida fordringens riktighet. Ett sådant förfarande, hvar till förebilden funnes i det i Tyskland och Österrike brukliga s. k. anmaningsförfarandet, berörde icke vare sig den allmänna rättegångsordningen eller lagsökningsförfarandet; och man hade därför ej att frukta några återverkningar å processuella hufvudgrundsatser, dem man ej afsett att rubba.

På nu antydda och af högsta domstolens pluralitet i öfrigt anförda grunder delar äfven jag de betänkligheter, som uttalats mot en lagstiftning i den riktning det granskade förslaget afser. Äfven mig synes frågans lösning för närvarande, i afvaktan på en fullständig ombildning af rättegångsväsendet, lämpligast vinnas på den af högsta domstolens pluralitet anvisade vägen.

Medan den allmänna rättegångsordningen bestämmer normerna för slitande af rättstvister och lagsökningsförfarandet innefattar en summarisk process, hvarigenom klar och förfallen fordran, som grundas på skriftligt fordringsbevis, kan på ett snabbt och föga kostbart sätt göras exigibel, skulle anmaningsförfarandet afse att lämna offentlig myndighets medverkan för uttagande af andra fordringar, hvilka väl ej hafva presumption för att vara klara och förfallna och därför ej lämpa sig för lagsökningsförfarandets summariska process, men hvilka, sedan gäldenären lämnats tillfälle att yttra sig öfver dem, genom hans underlåtenhet att bestrida visat sig vara utom tvist, och således icke för sitt fastställande till betalning fordra någon process. Förfarandet kan närmast karakteriseras såsom handräckning för utbekommande af fordran, som lämnats obestridd. Ett utmärkande drag för detta förfarande, i motsats till den ordinära och den summariska processen, rättegång i tvistemål och lagsöknings-

förfarande, är att någon process alldeles icke förekommer i detsamma: så snart det anspråk, som gjorts gällande, mötes af en invändning eller ett bestridande, afstannar förfarandet. Detsamma innebär allenast, att en borgenär hos vederbörande myndighet uppgifver viss fordran hos annan och anhåller om handräckning för dess utbekommande; hvarefter myndigheten å ansökningen tecknar, för delgifning med gäldenären, en anmaning till denne att, om han bestrider krafvet, inom viss kort tid anmäla sitt jäf mot fordringen, vid äfventyr att eljest utmätning för gälden må ske. Förfarandets resultat blir icke en pröfning af fordringsrätten, icke ens fordringens fastställande till betalning eller att målet såsom tvistigt förvisas till domstol, utan allenast att vederbörande myndighet konstaterar, huruvida fordringen mötts af jäf eller den lämnats obestridd, och att, i det senare fallet, myndighetens bevis därom, tecknadt å ansökningen, lämnar tillgång till utmätning för den i ansökningen uppgifna fordringen. Då frågan om fordringens tillvaro eller om beloppet af densamma således icke i minsta mån pröfvas, lär det ännu mindre än i lagsökningsförfarandet böra vara gäldenären betaget att få sin betalningsskyldighet pröfvad af domstol. Rätt till återvinningstalan ingår således såsom ett komplement till förfarandet. Ett så summariskt förfarande, i hvilket någon utredning utöfver ansökningens innehåll icke förekommer, förutsätter att fordringen i ansökningen angifves med sådan noggrannhet, att vid verkställigheten någon tvekan, om hvad verkställigheten skall afse, icke kan äga rum. Förfarandet torde därför icke lämpligen böra utsträckas till andra fordringar än sådana, som afse penningar. Åberopas till stöd för fordringen skriftligt fordringsbevis, synes anledning icke finnas att lämna borgenären valet mellan lagsökningsförfarande och anmaningsförfarande, utan torde det förre uteslutande böra komma till användning. Beträffande den myndighet, åt hvilken befattning med det nya förfarandet bör anförtros, synes någon tvekan knappast kunna råda, att detsamma, såsom till sin natur närmast sammanhängande med lagsöknings- och handräckningsärenden, bör öfverlämnas till öfverexekutor. Härfor tala äfven historiska förhållanden, i det att före nya utsökningslagens tillkomst Konungens befallningshafvande tog befattning äfven med fordringar, som ej stöddes af skriftligt fordringsbevis. Öfverexekutor har också det företrädet framför domstolarna på landet att vara ständigt tillgänglig, hvarjämte allmänheten har tillgång till hos öfverexekutor anställd kommissionär för ärendenas bevakande och för handlingars insändande kan anlita allmänna posten. Rörande öfverexekutors kompetens torde böra meddelas samma föreskrifter, som i lagsökningsmål. I det fall att gäldenären vistas utom riket synes billigheten fordra, att ett förfarande, hvari frågan om behörigt delgifvande och ute-

blifvandet af ett bestridande är af så afgörande betydelse, icke vinner tillämpning.

Förfarandet bör, såsom förut blifvit antydt, inledas med en ansökning af borgenären och torde det böra åligga denne att i ansökningen meddela alla uppgifter om sig själf och om gäldenären, som för identifiering af deras personer erfordras; vidare om fordringens belopp, grunden för densamma och tiden för dess uppkomst. Sistnämnda uppgifter torde ock, i öfverensstämmelse med vanligt bruk, i stället kunna lämnas i särskild räkning, fogad vid ansökningen. Af processuella grunder bör föreskrifvas, att ansökningshandlingarna aflämnas i två exemplar. Därest ansökningen är ställd till behörig öfverexekutor och densamma finnes uppfylla de föreskrifter om noggrannhet och tydlighet, som af förut angifven anledning måste uppställas, skall ansökningen upptagas af öfverexekutor och bör det åligga honom att å ansökningens ena exemplar teckna föreläggande för gäldenären att, om han bestrider krafvet, inom viss kort tid, som torde kunna bestämmas till fjorton dagar, efter det ansökningshandlingarna delgifvits honom, skriftligen hos öfverexekutor anmäla sitt bestridande, vid äfventyr att eljest utmätning för gälden må ske. Det torde af det föregående framgå, att jäf skall anses gjordt, om gäldenären blott bestrider krafvet. Jäf torde böra anses behörigen anmältd äfven där det genom betaldt bref med allmänna posten kommit öfverexekutor tillhanda inom förelagd tid. På sätt förut blifvit antydt, är det för anmaningsförfarandet utmärkande, att detsamma är uteslutande ett handräckningsförfarande, hvilket pågår endast så länge det anspråk, hvars realiserande afses, är utom tvist. Följdriktigheten fordrar, att detta vinner tillämpning äfven på de kostnader, som i själfva ärendet uppkomma. Sökandens anspråk på ersättning i sådant afseende torde därför böra, redan innan ansökningen kommuniceras gäldenären, af öfverexekutor pröfvas och bestämmas till skäligt belopp, hvilket, därest detsamma lämnas obestriddt, skall jämte hufvudfordringen uttagas.

Af redan antydd anledning torde delgifning utom riket icke böra tillerkännas laga verkan. Ehuru ingifvandet af ansökning i ett anmaningsärende icke i och för sig medför någon rättsverkan och det för den uppgifne gäldenären kan vara ligkiltigt, om sådana ärenden under längre tid balanseras hos öfverexekutor, torde likväl vara med god ordning öfverensstämmande att viss tid föreskrifves, inom hvilken det åligger sökanden visa, att delgifning ägt rum, vid äfventyr, om den tid försittes, att ansökningen är förfallen.

Sedan sökanden visat, att gäldenären fått del af ansökningen, och tiden för jäfs framställande förflutit utan att krafvet blifvit bestriddt, är

sökanden, i enlighet med hvad det gäldenären gifna föreläggandet innehåller, berättigad att få utmätning för fordringen. Särskildt beslut härom af öfverexekutor torde icke erfordras, då någon pröfning icke äger rum, utan synes förfarandet hos öfverexekutor böra afslutas därmed, att denne förser det hos öfverexekutor kvarliggande exemplar af ansökningshandlingarna med bevis såväl om det föreläggande, som gifvits gäldenären, som därom att gäldenären, oaktadt föreskrifven tid efter delgifningen förflutit, ej gjort jäf mot ansökningen. Sökanden skulle därefter äga uttaga detta exemplar af ansökningen och på grund däraf erhålla utmätning. Däremot, om inom förelagd tid jäf göres mot ansökningen, ehvad detta utgöres af ett förnekande af fordringens uppkomst eller påstående att betalning skett eller annan invändning mot betalningsskyldigheten, är frågan om utmätning naturligen förfallen. Särskildt torde böra anmärkas, att erkännande af gälden åtföljdt af påstående om kvittning måste anses lika med bestridande af betalningsskyldighet. Bestrides sökandens anspråk allenast i hvad det afser ersättning för handräckningskostnaden, torde detta icke böra hindra, att utmätning sker för den ostridiga hufvudfordringen. Däremot torde icke böra medgifvas att, om i hufvudfordringen ingå ett flertal poster och af dessa endast en eller annan bestrides, utmätning sker för de återstående, emedan ett sådant särskiljande synes icke vara förenligt med förfarandets ytterligt förenklade beskaffenhet.

I fråga om den verkan, anhängiggjord återvinningstalan medför å fortgången af handräckningsärendet, torde böra gälla samma bestämmelser som om utmätning för icke laga kraft vunnen dom.

Har gäldenären gjort jäf i fråga om handräckningskostnaden eller vill borgenären ej åtnöjas med det belopp, som i sådant hänseende blifvit af öfverexekutor bestämdt, torde med förfarandets natur bäst öfverensstämma att blott anvisa sökanden utvägen att instämma den sålunda tvistig blifna frågan till domstol. Öfverexekutors beslut eller åtgärd i anmaningsärende torde nämligen icke i annat fall böra få öfverklagas än, då öfverexekutor ej upptagit ansökning om handräckning. I sådant fall synes sökanden böra få i högre instans pröfvad frågan, om öfverexekutor med rätta afskurit honom från den genväg till hans anspråks realiserande, som förfarandet kan innebära. Af samma skäl som i lagsökningsmål torde klagan öfver hofrätts beslut böra vara utesluten. Rättsmedelsproceduren torde lämpligen ordnas i öfverensstämmelse med utsökningslagens stadganden om besvär öfver öfverexekutors utslag.

Lagstiftning i den riktning, sålunda angifvits, torde böra föranleda ändring i stadgandet i 14 § utsökningslagen att, om borgenär underlåtit att vid sin ansökning foga afskrift af den handling, hvarå han grundar sin

fordran, eller om öfverexekutor finner att handlingen icke innefattar bevis om fordran, ansökningen ej skall upptagas. Det låter nämligen väl tänka sig, att ansökningen uppfyller de fordringar, som gälla för erhållande af handräckning för fordrans utbekommande. Stadgandet, att ansökningen ej upptages, bör därför ersättas med en bestämmelse, att ansökningen skall af öfverexekutor behandlas så, som afsåge den handräckning för fordrans utbekommande.

Till sist återstår att beröra frågan om de nu föreslagna bestämmelsernas förhållande till förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription. Uppenbart är, att ansökningens delgifning är en åtgärd af beskaffenhet att afbryta preskription. Därest vidare åtgärd i handräckningsärendet icke förekommer, räknas tiden, inom hvilken gäldenären skall ånyo erinras om fordringen, från tiden för delgifningen. Bestrides ansökningen af gäldenären, innefattar detta bevis, att han varit om fordringen erinrad, och tiden för preskriptions inträdande torde i så fall böra räknas med utgångspunkt från den tid, då bestridandet skedde. Har utmätning följt å ansökningen, lär gäldenären därigenom få anses ånyo erinrad om skulden. Öfverexekutors åtgärd att förse ansökningen med bevis, att densamma lämnats obestridd eller att jäf gjorts allenast i fråga om handräckningskostnaden, synes i förevarande afseende vara att likställa med fordringens fastställande genom dom eller utslag, hvarom i förordningens 4 §, första punkten, förmåles; och torde ett stadgande i sådan riktning böra fogas till nämnda paragraf.

Redan i högsta domstolen framlades förslag till lag om handräckning för fordrans utfående samt till lag om ändrad lydelse af 14 § utsökningslagen, byggda på de principer, jag förut utvecklat; och inom justitiedepartementet har uppgjorts förslag till lag om ändrad lydelse af 4 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning.»

De af föredragande departementschefen sålunda anmälda lagförslagen hafva därefter varit i grundlagsenlig ordning för granskning öfverlämnade till högsta domstolen. Med anledning af de i högsta domstolen uttalade betänkligheter mot de föreslagna ändringarna i utsökningslagen och i lagen om tioårig preskription och om årsstämning hafva nämnda ändringsförslag icke blifvit af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda. Beträffande förslaget till lag om handräckning för fordrans utfående hafva uti högsta domstolen gjorda erinringar föranledt, att vissa jämkningar vidtagits i detsamma, innan det genom förevarande proposition underställts Riksdagens pröfning.

Vid granskning af lagförslaget har utskottet icke funnit något att däremot i sak erinra. Emellertid har utskottet, i fråga om den i 7 § af förslaget intagna föreskrift att å det hos öfverexekutor kvarliggande exemplar af ansökningen skall tecknas »ej mindre föreläggandet än ock bevis att ansökningen lämnats obestridd», ansett sig böra, till förekommande af misstolkning i fråga om lösen och stämpelbeläggning, framhålla, att denna föreskrift, på sätt jämväl föredragande departementschefen i sitt ofvan återgifna yttrande vid anmälan af lagförslaget i statsrådet antydt, är så att förstå, att ifrågavarande påteckning skall affattas i allenast ett bevis. Någon redaktionell förändring af §:n har utskottet dock ej ansett erforderlig.

Utskottet hemställer alltså,

att ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 14 mars 1907.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Herr *Zetterstrand* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, och herr *Widén*, att han icke deltagit i den slutliga handläggningen däraf.